

Uloga i financiranje mjesnih zajednica općine Đurđevac

Uz 15. godina djelovanja mjesnih zajednica

1. Prvi pojavni oblici mjesnih zajednica na području općine

Općim zakonom o uređenju općina i kotara iz 1955. godine u naš komunalni sistem uvodi se (kao neobavezna) institucija mjesnih odbora i to u svrhu uspješnijeg rješavanja brojnih i po sadržaju različitih lokalnih zadataka i problema građana. Dotadašnji seoski odbori, koji su na području općine Đurđevac bili osnovani u svim naseljima, prestaju djelovati. Njihovu ulogu, s nešto proširenim samoupravnim pravima i sadržajem rada, preuzeli su mjesni odbori (i Stambena zajednica), koji su, također, bili osnovani u svim naseljima općine.

1.1. Mjesni odbori

Sve do 1955. godine osnovna jedinica lokalne samouprave (uključivši i vlast) na sadašnjem području općine bila je u stvari ista s naseljem, odnosno s nekoliko manjih naselja koja su činila cjelinu. Od te godine počinje proces formiranja većih teritorijalnih zajednica, tj. mjesnih narodnih odbora. Većina naselja na području općine time »ostaje« bez lokalnih organa vlasti, čime se ukinulo i lokalno organiziranje građana u tim naseljima u rješavanju niza komunalnih, a djelomično i socijalnih i drugih poslova, koje su građani obavljali preko mjesnih narodnih odbora.

Te godine uvođenjem komunalnog sistema dolazi do definitivnog odvajanja djelokruga osnovnih organa vlasti od mjesnih lokalnih zajednica. Jedan dio ranijih funkcija organa vlasti preuzimaju lokalni organi samouprave. Stvaraju se mjesni odbori i stambene zajednice. Počinje sve ubrzaniji proces razvoja samoupravljanja.¹

Mjesni odbori (i Stambena zajednica) nisu bili organi vlasti. Nisu donosili propise. Oni su vršili dvije osnovne grupe funkcija:

- obavljali su poslove od neposrednog interesa za mjesno stanovništvo i
- davali su sugestije i prijedloge za poslove koje su rješavali narodni odbori općina.

Sinteza funkcija kojima su se bavili mjesni odbori na području (sadašnje) općine Đurđevac može se svesti na: programiranje, komunalije, razvoj poljoprivrede, razvoj tercijarnog sektora, fizički odgoj, prosvjećivanje, zdravstvo i socijalno staranje.

Za rad u mjesnim odborima nije se dobivala nikakva naknada. Osnovni izvor financiranja mjesnih odbora bio je samodoprinos građana. Osim toga, općina se u korist tih mjesnih odbora odrcala stanovitih prihoda, odnosno dala im dotaciju iz budžeta.

Sve do 1. listopada 1962. godine na sadašnjem području općine Đurđevac djeluje pet općinskih narodnih odbora sa sjedištima u Đurđevcu, Pitomači, Virju, Kloštru Podravskom i Ferdinandovcu. Od tada je postignut integritet tih mjesnih narodnih odbora, pa danas ta područja »pokriva« općina Đurđevac (obuhvaća 680 km²).² Uslijed toga znatan dio realne lokalne zajednice (naselja) ostaje bez odgovarajućeg mehanizma organiziranja stanovnika dotičnih naselja za rješavanje određenih zajedničkih potreba.

Zbog toga se pojavljuje potreba za osnivanjem mjesnih zajednica, odnosno za utvrđivanjem kriterija na osnovu kojih će se odrediti veličina mjesnih zajednica.

Mjesni odbori (i Stambena zajednica) svojim su djelovanjem stvorili uvjete za nastavak i razvoj mjesnih zajednica.

1.2. Osnivanje prvih mjesnih zajednica

Donošenjem Ustava³ 1963. godine dolazi do inauguriranja u naš društveno-politički sistem institucije mjesne zajednice i to kao univerzalne lokalne samouprave, a ukidaju se dotadašnji mjesni odbori i stambene zajednice.⁴

Ustav je utvrdio mjesnu zajednicu kao bitnu samoupravnu instituciju samoupravnog društveno-političkog sistema i omogućio njihovo osnivanje.

»Statutom općine određuje se način osnivanja mjesnih zajednica i njihovi zadaci« (čl. 148—1 Ustava SRH), ali je izričito naglašeno da organe mjesnih zajednica biraju građani i da oni nadziru njihov rad (čl. 148—2 Ustava SRH).

Tadašnjim Statutom općine Đurđevac⁵ bilo je određeno da se mjesne zajednice mogu osnivati u 26 mjesta (čl. 270. Statuta).⁶ Tim Statutom je bilo propisano da mjesne zajednice osnivaju građani na zborovima birača. Svaka mjesna zajednica morala je donijeti svoj statut kojim je pobliže regulirala svoju organizaciju, djelokrug rada, sastav i izbor organa upravljanja i drugo.

Statutom općine bilo je određeno da statut mjesne zajednice donosi savjet mjesne zajednice uz prethodno razmatranje na zboru birača,

a da statut svake mjesne zajednice potvrđuje nadležni organ Općinske skupštine (čl. 279. Statuta). Ovlaštenje za potvrdu statuta mjesnih zajednica dato je Savjetu za opću upravu Odlukom o davanju ovlaštenja Savjetu za opću upravu za potvrđivanje statuta mjesnih zajednica.⁶

1.3. Utjecaj mjesnih zajednica na ukupan razvoj općine

Od prvih početaka svoga djelovanja mjesne zajednice su utjecale na privredni i društveni život općine. U početku je njihovo djelovanje bilo slabijeg intenziteta, jer su bile nerazvijene i dosta su »lutale« u sadržaju svoga rada. Što je vrijeme njihovog djelovanja bilo duže, sve se više osjećao njihov utjecaj na ukupan razvoj općine. Razmatrajući svake godine na zborovima birača rezolucije o politici društveno-ekonomskog razvoja općine, mjesne zajednice predlagale su privredne i društvene razvojne pravce i ciljeve, budžet općine odnosno politiku opće i zajedničke potrošnje, koja se u to vrijeme, uglavnom, financirala iz budžeta.

Osim toga, aktivnostima na području svoga djelovanja pridonosile su cjelokupnom razvoju općine.

1.3.1. Djelovanje mjesnih zajednica na razvoj domicilnog područja

Nepobitna je činjenica da su mjesne zajednice svojim ukupnim aktivnostima utjecale ne samo na cjelokupni razvoj općine, nego prvenstveno na razvoj svoga domicilnog područja.

One su, u svrhu jačanja neposrednog samoupravljanja i neposrednog sudjelovanja građana u rješavanju svakodnevnih zajedničkih potreba, bile ovlaštene da osnivaju i druge organe osim organa upravljanja spomenutih u čl. 277. Statuta općine (savjet, predsjednik savjeta). Sve mjesne zajednice imale su mirovna vijeća, razne odbore i druge odgovarajuće društvene organe, što su one regulirale svojim statutima.

Budući da su mjesne zajednice prvenstveno osnivane radi sudjelovanja i suradnje građana u rješavanju pitanja od zajedničkog interesa i neposrednog odlučivanja u poslovima od važnosti za razvoj naselja, svakako da se njihov utjecaj prvenstveno odražavao na cjelokupni razvoj domicilnog područja, kao primjerice u sferi komunalija (ponegdje uključivši i stambenu problematiku), trgovine, ugostiteljstva, zanatstva, zdravstva, socijalne zaštite, prosvjete, kulture itd.

Dominacija aktivnosti mjesnih zajednica ipak je bila u rješavanju problematike održavanja cesta, nogostupa i poljskih putova, te na adaptaciji, održavanju i izgradnji društvenih domova, školskih objekata i groblja.

1.4. Financiranje uloge i rada mjesnih zajednica

Iako su u prvim raspravama o formiranju mjesnih zajednica postojala raznorazna mišljenja o izvorima financiranja funkcija mjesnih zajednica, ipak su se ona iskristalizirala s obzirom da je »Mjesna zajednica kao samoupravna zajednica na osnovi svog ukupnog položaja u društveno-političkom sistemu samoupravne socijalističke demokracije, u bitno različitom položaju i u pogledu materijalne osnove i izvora financiranja u odnosu na sve druge tipove lokalne samouprave«.⁷

Statutom općine bilo je propisano da svaka mjesna zajednica donosi svoj program (za jednu godinu), a da joj za obavljanje zadataka pripadaju sredstva koja se formiraju iz ovih izvora: doprinosa građana, mjesnog samodoprinosa, prihoda od društvene imovine kojom upravlja mjesna zajednica, prihoda od komunalnih usluga i servisa, te dotacija općine, radnih i drugih organizacija.

Propisano je također bilo, da će se društvenim planom i budžetom općine odrediti svake godine udio mjesnih zajednica u prihodima općine, odnosno da će se odrediti dotacija (čl. 283. Statuta).

Svaka mjesna zajednica imala je svoj godišnji financijski plan koji je, u skladu s ovlaštenjem iz Statuta općine, donosio savjet svake mjesne zajednice (čl. 248. Statuta). Poblježe odredbe financiranja svojih funkcija određivale su mjesne zajednice svojim statutima.

2. Razvoj mjesnih zajednica do donošenja Ustava 1974. godine

Neposredno prije donošenja Ustava iz 1974. godine, na području općine Đurđevac djeluje 26 mjesnih zajednica (a odmah po donošenju Ustava osniva se još jedna). Njihove aktivnosti, kvantitativno i kvalitativno, postupno su se razvijale — od prvih početaka osnivanja mjesnih zajednica. Taj razvoj išao je usporedo s cjelokupnim društveno-političkim i društveno-ekonomskim razvojem općine. Međutim, on nije bio ravnomjeran kod svih mjesnih zajednica. Brže su se razvijale aktivnosti kod onih mjesnih zajednica koje su raspolagale s više financijskih sredstava i na čijem području je bila razvijenija društvena privreda.

Funkcije mjesnih zajednica nisu Ustavom precizirane, one su samo u njemu načelno utvrđene (Ustav 1963.). Konkretnije su trebale biti razrađene statutima općina i statutima mjesnih zajednica.

2.1. Razvoj aktivnosti mjesnih zajednica

Statutom općine (čl. 276) i statutima mjesnih zajednica stavljeno je u zadatak mjesnim zajednicama da se brinu o komunalijama na svom području (ceste, staze, putni jarci, groblja, vodovodi i dr.), da vode brigu o unapređenju privrede, posebno poljoprivrede. Osim toga, dato im je u zadatak da se brinu o unapre-

đenju prosvjete, kulture, narodnog zdravlja i socijalne zaštite ljudi, da sudjeluju u raspravama o društveno-ekonomskoj politici općine itd.

U prvim začecima rada mjesnih zajednica većina njih je stavila naglasak na aktivnosti u djelokrugu komunalija, u čemu su ceste i poljski putovi bili dominantni. Kasnijim djelovanjem one su sve više razvijale svoje funkcije i sve kvalitetnije ih obavljale.

Kod nekih mjesnih zajednica pojavile su se i privredne djelatnosti, odnosno njih je obavljao profesionalni kadar pod izravnim nadzorom savjeta dotične mjesne zajednice. To se, uglavnom, odnosilo na eksploataciju šljunka i pijeska.

2.2. Sistem samoupravnih odnosa

Ustavom je bio načelno dat oblik upravljanja mjesnom zajednicom (čl. 104. Ustava SFRJ i čl. 148. Ustava SRH) i njezin status. Ona je dobila svojstvo pravne osobe (čl. 104—3 Ustava SFRJ i čl. 147—4 Ustava SRH).

Općina je dobila pravo da upravljački mehanizam mjesne zajednice pobliže regulira svojim statutom (čl. 149. Ustava SRH).

Statutom općine Đurđevac iz 1964. godine decidirano je rečeno da mjesnom zajednicom upravljaju građani preko izabranih organa i to:

- savjeta mjesne zajednice i
- predsjednika savjeta.⁸

Gotovo sve odluke koje je donosila mjesna zajednica prethodno su razmatrane na zborovima birača.

Obavezno se na zborovima birača razmatrao društveni plan općine i njen budžet.

U nadležnosti zbora birača razmatrao se i jednogodišnji program rada i financijski plan, a usvajao ih je savjet mjesne zajednice.

2.3. Razvoj sistema financiranja

U razdoblju od prvih pojava oblika mjesnih zajednica pa sve do donošenja Ustava 1974. godine izvori financiranja nisu se mijenjali, ali sve više prema kraju tog razdoblja dolazi do aktiviranja svih vidova izvora sredstava, kao i uvođenja nekih novih.

Pojedine mjesne zajednice razvijajući svoje aktivnosti stvaraju sve veću materijalnu bazu za financiranje svojih funkcija. Većina njih organizira stočne sajmove, pa ubire maltarinu i vagarinu. Znatan broj njih bavi se eksploatacijom šljunka i pijeska, kojih rudnih sirovina ima u ogromnim količinama uz rijeku Dravu, stvarajući tako velike prihode, iako ovaj izvor financiranja nije spomenut u statutu nijedne mjesne zajednice.

Mjesne zajednice sve više kontroliraju ostvarivanje samodoprinosna, te u tom pravcu surađuju s općinskim financijskim organom uprave, privrednim i neprivrednim organizacijama udruženog rada.

2.3.1. Vlastiti prihodi i dotacije

Ukupna financijska sredstva, s kojima su mjesne zajednice raspolagale u razdoblju od svoga osnivanja do 1974. godine, nije moguće utvrditi, jer ne postoji arhiva s tim podacima. One su u početku vodile jednostavno knjigovodstvo, obično u tekama (bilježnicama) koje su se zagubile. Zbog toga se u nastavku navode samo podaci za koje su izvori potpuni.

Iz arhivskih, računovodstvenih podataka Skupštine općine vidljivo je da su mjesne zajednice primale dotacije iz budžeta općine za 1972. godinu 71.313 dinara, a u 1973. godini 205.000 dinara. U 1972. godini to je činilo 0,4 posto sredstava budžeta, a u 1973. godini 0,9 posto (nema podataka za prethodne godine).

Pored ove opće dotacije, mjesne zajednice su primale iz budžeta općine i strogo namjenska sredstva za komunalnu djelatnost i neke neprivredne investicije. Iz budžeta općine za 1972. i 1973. godinu namijenjeno je za ove djelatnosti:

— dinara			
godina	kom. djelat.	neprivr. invest.	ukupno
1972.	1 025 580	3 036 600	4 062 180
1973.	1 531 140	3 080 865	4 612 005
UKUPNO	2 556 720	6 117 465	8 674 185

Izvor: budžeti općine za 1972. i 1973. godinu

2.3.2. Samodoprinos

Mjesni samodoprinos, koji se uvodio u skladu sa zakonskim propisima, bio je dominantan u strukturi prihoda mjesnih zajednica. Kroz čitavo razdoblje 1964 — 1973. godine uveden je bio kod svih mjesnih zajednica na katastarski prihod (stopa 1 — 3 posto, preračunato na današnji katastarski prihod) i na osobne dohotke radnika i zanatlija (stopa 1 — 3 posto, a u većini mjesnih zajednica i na mirovine (stopa 1 — 3 posto).

U tom razdoblju ostvaren je iz poljoprivrede u visini od 8,948.833 dinara.⁹

Samodoprinos iz radnog odnosa ostvaren je u razdoblju 1970 — 1973. godine u ukupnom iznosu od 4,490.000 dinara.¹⁰

3. Mjesne zajednice u postustavnom razdoblju do 1979. godine

Novi Ustav kao osnovni zadatak postavlja stvaranje uvjeta za mijenjanje položaja neposrednih proizvođača i to putem izgrađivanja cjelokupnog političkog i ekonomskog sistema.

S tim u vezi nova ustavna koncepcija mjesnih zajednica nastala je daljnjim teoretskim uopćavanjima pojedinih elemenata funkcija koje su se već javile u praksi. Naime, mnoge nove funkcije mjesne zajednice, koje je dobila Ustavom, nisu bile samo logična posljedica prakse, već su i rezultat radikalnog mijenjanja cjelokupne koncepcije samoupravnog organiziranja. U tome je bitno da se ova koncepcija ne

temelji isključivo na samoupravnom organiziranju u udruženom radu (OOUR, RO, SOUR itd.), nego da se funkcioniranje cjelokupnog sistema ravnopravno izražava i kroz druge oblike samoupravnog organiziranja i bitne interese radnih ljudi i građana, naročito što se toga tiče u mjesnoj zajednici, samoupravnoj interesnoj zajednici, općini itd.

Ustav, dakle, ističe da svoja samoupravna prava radni ljudi i građani ne ostvaruju samo u udruženom radu, nego i organiziranjem u mjestu stanovanja.

Iz ustavne koncepcije proizlazi da je mjesna zajednica samoupravna institucija, da je ona jedno od izvorišta dogradnje samoupravnog društveno-političkog sistema, da se u njoj formiraju delegacije i da je ona i specifična interesna zajednica.

Iz toga slijedi zaključak, da je novi Ustav postavio mjesnu zajednicu ravnopravno s drugim samoupravnim strukturama u središte našeg samoupravnog društveno-političkog sistema.

3.1. Razvoj mjesnih zajednica od 1974. godine

Do 1974. godine na području općine Đurđevac egzistiralo je 26 mjesnih zajednica. Novi Ustav donosi i nove organizacijske oblike. Konstituiraju se nove mjesne zajednice, koje su nastale izdvajanjem dijela teritorija iz do tada postojećih mjesnih zajednica.

Statutom općine Đurđevac¹¹ utvrđena su područja naselja na teritoriju općine i to jedan grad (Đurđevac) i 43 naselja.¹² Da bi se zadovoljile političke težnje »jedno mjesto — jedna mjesna zajednica« osnovano je 12 novih mjesnih zajednica.¹³

Od tada postoji na području općine 38 mjesnih zajednica. Dakle, svega 6 naselja nema »svoju« mjesnu zajednicu, već se ta naselja nalaze u sklopu mjesnih zajednica čija su sjedišta u drugim mjestima. Međutim, i za ta naselja u odgovarajućim mjesnim zajednicama posebno se evidentiraju pripadajuća financijska sredstva, a postoje i posebni odbori koji njima u načelu upravljaju.

3.2. Samoupravljanje u mjesnim zajednicama

Ustavom je utvrđeno da je mjesna zajednica samoupravna zajednica na određenom teritoriju na kojem se radni ljudi i građani samoupravno organiziraju u mjesnu zajednicu i to u naselju, eventualno dijelu naselja ili u više povezanih naselja. Vidi se da Ustav daje vrlo elastičan kriterij teritorijalne organiziranosti mjesne zajednice. Međutim, Ustav ipak na indirektni način utvrđuje određene elemente za utvrđivanje područja mjesne zajednice, budući da određuje na koji način radni ljudi i građani odlučuju i koje zajedničke potrebe zadovoljavaju (čl. 157. Ustava SRH). U tome je bitno da se radni ljudi i građani samoupravno organiziraju ne samo radi odlučivanja o zajedničkim interesima i potrebama na teritoriju mjesne zajednice, već i da sudjeluju u vršenju raznoraznih društvenih poslova i u

odlučivanju o pitanjima od zajedničkog interesa u općini i u širim društveno-političkim zajednicama.

Ustav u potpunosti prepušta radnim ljudima i građanima da statutom mjesne zajednice utvrde njenu samoupravnu strukturu odnosno organizaciju (čl. 164. stav 2. Ustava SRH).

Sve svoje zajedničke potrebe kao i interese radni ljudi i građani, organizirani u mjesne zajednice na području općine Đurđevac, zadovoljavaju i ostvaruju neposredno na zborovima, referendumima ili, pak posredno preko organa mjesnih zajednica i drugih organa (primjerice, raznih odbora, komisija, preko SSRN, udruženja građana itd.). Daljnji oblici samoupravljanja ogledaju se kroz razne oblike samoupravnog sporazumijevanja i društvenog dogovaranja, a naročito preko delegata u organima upravljanja u UOR koje obavljaju poslove od posebnog društvenog interesa, kao i u organima samoupravnih interesnih zajednica, te preko delegacija i delegata u Skupštini općine.

Sve mjesne zajednice na području općine imaju istovjetne organe: savjet mjesne zajednice, savjet potrošača i korisnika usluga, štab narodne obrane i mirovno vijeće (čl. 142. Statuta općine).

U nekim mjesnim zajednicama postoje i određene komisije po određenim pitanjima kao savjetodavni organi odgovarajućim organima upravljanja.

U globalu model osnovne organizacije samoupravljanja u mjesnim zajednicama na području općine čine: neposredni oblici odlučivanja (zbor radnih ljudi i građana, referendum, zbor potrošača i korisnika usluga), delegacije za skupštinu općine, delegacije za skupštine SIZ uglavnom funkciju vrše savjeti), društveno-političke i društvene organizacije, savjeti mjesnih zajednica, radna tijela organa upravljanja (komisije, odbori i dr.), organ za općenarodnu obranu, organ civilne zaštite, organ mirovnog vijeća, inokosni poslovodni organ (uglavnom, tajnik MZ).

3.3. Planiranje u mjesnim zajednicama

Zakonom o društvenom planiranju u SR Hrvatskoj u članu 3. izričito je napomenuto, da se društveno planiranje, među ostalim, temelji na »pravu radnika i radnih ljudi da u samoupravnim interesnim zajednicama, mjesnim zajednicama, općinama i zajednicama općina samostalno odlučuju o svojim općedruštvenim interesima što ih, u okviru ustavom utvrđenih prava i dužnosti, ostvaruju u tim zajednicama«. Posebno se u članu 40. spomenutog zakona određuje, da se srednjoročnim planom mjesne zajednice utvrđuju »... ciljevi i zadaci u solidarnom zadovoljavanju zajedničkih potreba...« i to u svim pitanjima koja su od neposrednog interesa za svakodnevni život i rad radnih ljudi i građana organiziranih u mjesnoj zajednici. Srednjoročni planovi mjesnih zajednica trebaju se temeljiti na samoupravnim sporazumima i dogovorima o osnovama tih planova (čl. 40. Zakona).

Na području općine Đurđevac sistem planiranja u mjesnim zajednicama do 1977. godine nije bio razvijen. Do tada se u mjesnim zajednicama najviše planiralo jednogodišnje prihode i rashode s rijetkim izuzecima planiranja investicija. Doduše, i u tim jednogodišnjim planovima spominjale su se investicije, ali se nisu planirali rokovi ni »zatvarala« financijska konstrukcija.

Uočivši ovu problematiku planiranja u mjesnim zajednicama, Općinska konferencija SSRN Đurđevac predložila je Skupštini općine Đurđevac osnivanje komisije za izradu planova i programa rada mjesnih zajednica, što je Skupština i usvojila. Odmah se i osjetila aktivnost planiranja, pa su sve mjesne zajednice donijele svoje srednjoročne planove za razdoblje 1976 — 1980. godine.

U izgrađivanju koncepcije planiranja u mjesnim zajednicama značajnu je ulogu odigrao i sustav natjecanja mjesnih zajednica.

3.4. Mjesne zajednice i razvoj SIZ-ova i OUR-a

Osnovna funkcija delegacije i delegata ne smije se svesti samo na prenošenje stavova svoje delegacije. Nužno je da se ta funkcija proširuje na sporazumijevanje i dogovaranje s drugim delegacijama i delegatima zbog zauzimanja stavova koji su relevantni za širu društvenu zajednicu. Ovo proizlazi iz intencije Ustava i Zakona o udruženom radu.

Na području općine nije bilo zapaženijih međusobnih utjecaja mjesnih zajednica na razvoj SIZ-ova i OUR-a i obratno. Nešto je jači bio utjecaj većih mjesnih zajednica na razvoj pojedinih SIZ-ova. U nekoliko manjih slučajeva došlo je do konkretnih sporazuma između mjesnih zajednica i OUR-a, odnosno SIZ-ova o sufinanciranju izgradnje zdravstvenih objekata, škola, asfaltiranja cesta i dr.

3.5. Novi oblici financiranja djelatnosti mjesnih zajednica

Do 1974. godine financiranje funkcija mjesnih zajednica svodilo se isključivo na dotacije iz budžeta općine, samodoprinos građana, te kod jednog broja mjesnih zajednica na prihode iz privrednih djelatnosti (eksploatacija šljunka i pijeska, maltarina, vagarina, održavanje kinopredstava i sl.). Od tada mjesne zajednice sve više i više proširuju svoje djelatnosti i traže i sve više izvora za financiranje tih djelatnosti. Pri tome se »lutalo«, tražila su se najefikasnija rješenja.

Ne mogavši se više baviti eksploatacijom šljunka i pijeska (zbog odredbi Zakona o rudarstvu), koja djelatnost im je do tada davala od 70 — 90 posto ukupnog prihoda, jedan veći dio mjesnih zajednica počeo je tražiti ili druge oblike prihoda, ili povećavati prihode iz već postojećih izvora. Neke od njih su povećale ranije stope samodoprinos, dok su druge, za sada u manjini, prišle traženju izvora prihoda putem udruživanja sredstava.

U daljnjem razdoblju utvrdilo se ispravno shvaćanje da se u mjesnoj zajednici treba financirati program rada, te da ne postoje neka posebna sredstva za financiranje mjesnih zajednica, već da su izvori financiranja sva sredstva budžeta i fondova koja su namijenjena za društveni standard, odnosno za financiranje infrastrukture i podmirenje zajedničkih potreba, kao i sva dobrovoljno udružena sredstva građana, organizacija udruženog rada i drugih društveno-pravnih osoba.

Udruživanje rada i sredstava u mjesnoj zajednici bitan je element za poticanje bržeg cjelokupnog razvoja općine (udruživanje je omogućeno čl. 34. Ustava SRH). Taj vid financiranja razvoja mjesnih zajednica još nije razvijen, ali su zapaženi pojedini rezultati (izrazit je primjer OOUR-a »Voćeprodukt« Virje, koja je unazad relativno kratkog vremena udružila oko jedan milijun dinara za razvoj infrastrukture u Virju.)

Zapaženo je udruživanje sredstava SIZ-a za lokalne ceste Đurđevac i mjesnih zajednica, što je utjecalo da su ceste na području općine asfaltirane oko 95 posto od ukupne kilometraže.

Izgradnju određenih objekata udruživanjem sredstava karakterizira i udruživanje rada putem dobrovoljne radne snage (odnosno u vidu samodoprinosu u radnoj snazi) s radnicima izvođača radova. Valja naglasiti da su neka sredstva udruživanja ipak imala karakter »namjenske dotacije«.

Investicijske i druge aktivnosti mjesnih zajednica utvrđene u njihovim srednjoročnim planovima vrlo su opsežne. Za realizaciju tih planova mjesne zajednice su do 1980. godine planirale utrošiti 44,203.000 dinara i to iz ovih izvora:

	— u 000 din	postu
• vlastita sredstva	33 938	76,8
• ostala sredstva	10 265	23,2

Izvor: Društveni plan općine Đurđevac 1976 — 1980. str. 47;

Sve mjesne zajednice u svojim srednjoročnim planovima predviđaju kao izvor sredstava mjesni samodoprinos, dok su ostali izvori u njihovim planovima djelomično istovjetni, a djelomično različiti.

Široki aspekt funkcija mjesnih zajednica nametnuo im je planiranje: razvoja samoupravnih socijalističkih odnosa s naglaskom na razvoj delegatskog sistema, razvoja mjesnih organizacija SSRN, dječje zaštite, odgoja i obrazovanja, socijalne i zdravstvene zaštite, izgradnje i uređenja naselja, stambeno-komunalne djelatnosti, zaštite čovjekove okoline, razvoja kulture, fizičke i tehničke kulture, razvoja društveno-ekonomskih odnosa s posebnim akcentom na razvoj poljoprivrede, organiziranja potrošača, općenarodne obrane i društvene samozaštite, te materijalne bilance za ostvarivanje plana.

U 1978. i 1979. godini prihodi mjesnih zajednica, prema strukturi, su bili:

— u 000 din

	1978.	1979	Ind. 1979/78.
• prenos iz preth. god.	5 980	9 668	161,7
• samodoprinos	9 895	12 506	126,4
• dotacije	3 404	5 153	151,4
• vlastita djelatnost	3 915	2 662	68,0
• ostalo	152	3 865	2542,7

Izvor: Informacija o poslovanju MZ, SDK, Đurđevac, svibnja 1980;

Prema tome, ukupni prihod mjesnih zajednica u 1978. godini su iznosili 23.194.000 dinara, a u 1979. godini 29.989.000 dinara, što je više u toj godini za 29,30 posto.

4. Kadrovi u mjesnim zajednicama

Promatrajući kadrove u mjesnim zajednicama, pri čemu se misli na operativne i izvršne osobe, treba imati u vidu specifičnosti funkcija mjesnih zajednica i njihov status. U mjesnoj zajednici djeluju izborne osobe i radnici u radnoj zajednici.

Ni jedan predsjednik savjeta mjesne zajednice nije u radnom odnosu, već svoju funkciju vrši volonterski, a za svoj rad prima određenu novčanu jednogodišnju nagradu. Praksa je nametnula potrebu da predsjednici obavljaju dobar dio administrativnih poslova, pa ih se često poistovjećuje s radnicima u radnoj zajednici.

U znatnom broju mjesnih zajednica funkciju predsjednika vrše individualni poljoprivrednici.

Na području općine samo jedna mjesna zajednica ima zaposleno više od pet radnika (MZ Virje: šest radnika) koji čine radnu zajednicu. Manje od pet radnika, a s najviše jedan do dva zapošljava svega 15 mjesnih zajednica. Ostale nemaju stalno zaposlene radnike.

5. Ocjena djelovanja mjesnih zajednica

Obuhvaćajući u cjelini djelovanje mjesnih zajednica od svog osnutka, neminovno dolazimo do zaključka da su one u dosadašnjem razdoblju imale znatan utjecaj na čitav privredni i društveni razvoj općine. U početnom razdoblju svoga djelovanja gotovo isključivo su se orijentirale na lokalne probleme, pretežno iz komunalnih djelatnosti (ceste, nogostupi, groblja i dr.), s manjim intenzitetom djelovanja na ukupan razvoj općine, odnosno na područje izvan svoga domicila.

Inauguriranjem delegatskog sustava u društveno-politički sistem, mjesne zajednice dobile su snažan utjecaj i na cjelokupni društveno-ekonomski razvoj općine. One raspravljaju i o planovima razvoja općine, njenom budžetu i o svim važnijim odlukama koje donosi Općinska skupština, a preko svojih delegata u toj Skupštini »usvajaju« takve akte. Osim toga utječu na programe SIŽ-ova i nekih drugih društveno-pravnih subjekata.

Ipak, prvenstveno brinu o svom razvoju, o bitnim pitanjima ljudskog života (komunalije, stanovanje, socijalna zaštita i dr.). Njihovo djelovanje i u vrijeme fakultativnog i u vrijeme obaveznog osnivanja, imalo je stanoviti odraz

na ukupan privredni i društveni razvoj općine.

Što vrijeme dalje odmiče mjesne zajednice se sve više i kvalitetnije razvijaju u svojoj funkcionalnosti, usprkos tome što većina njih nema profesionalni stručni kadar ni veću materijalnu osnovu. To ih nije spriječilo da izrade obvezni minimum planskih pokazatelja za svoj budući razvoj u razdoblju od 1981 — 1985. godine. Jedan dio mjesnih zajednica već sudjeluje u društvenom dogovaranju i samoupravnom sporazumijevanju o svom budućem srednjoročnom razvoju.

Bilješke

¹ Na području sadašnje općine Đurđevac osnovana je bila samo jedna stambena zajednica (Stambena zajednica »Stari Grad« Đurđevac; osnovana odlukom NOO-e Đurđevac br. 01-414-1-60 od 30. I. 1960. godine);

² Statistički godišnjak SRH 1977, str. 284;
³ Ustav SFRJ objavljen u »Sl. l. SFRJ«, br. 14/1963, a Ustav SRH u »Nar. novinama SRH«, br. 15/1963;

⁴ Rješenjem o prenosu prava i obaveza Stambene zajednice »Stari Grad« na Mjesnu zajednicu Đurđevac ukinuta je ta Stambena zajednica (Sl. novine kotara Bjelovar br. 35/1964);

⁵ Objavljen u Službenim novinama kotara Bjelovar br. 5/1964, a Statut iz 1967. obj. u Sl. nov. kot. Bjelovar br. 16/1967. Donošenje Statuta iz 1967. uslijedilo je zbog ukidanja kotara Bjelovar. Dotadašnje Službene novine kotara Bjelovar sada nose naziv Službene novine Bjelovar.

⁶ U postojećoj arhivi Skupštine općine Đurđevac i organa uprave nema dokumentacije o osnivanju svake mjesne zajednice, ali se iz raznorazne prepiske OK SSRN Đurđevac i mjesnih zajednica može zaključiti da su osnovane 1964. godine u svim mjestima koje spominje Statut općine, tj. u kojima je omogućeno njihovo osnivanje. (Vidi prilog br. 1: »Spisak mjesta u kojima su se mogle osnivati mjesne zajednice«).

⁷ Dr. Z. Tomac: Mjesna zajednica u teoriji i praksi, »Zagreb« izdavačko i propagandno poduzeće, Zagreb 1977. str. 96;

⁸ Član 277. Statuta. U Statutu općine iz 1967. godine nema više taksativno nabrojanih organa upravljanja. U čl. 246. piše: »Mjesnom zajednicom upravljaju građani neposredno i posredno putem savjeta i drugih organa«.

⁹ Podaci Sekretarijata za financiranje općine Đurđevac; ¹⁰ Isto.

¹¹ Službene novine općine Đurđevac br. 3/1974;
¹² Vidi prilog: Spisak naselja na području općine Đurđevac;

¹³ Vidi »Odluku o promjeni područja mjesnih zajednica«, Sl. nov. općine Đurđevac br. 1/1974. kao: prilog popisa mjesnih zajednica;